תנ״ך · ראשונים · אבן עזרא · כתובים

אבן עזרא על רות

רבנו אברהם אבן עזרא [הראב"ע]

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

אבן עזרא על רות

רבנו אברהם אבן עזרא [הראב"ע]

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/אבן-עזרא-על-רות/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611160902 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
פסוק א 4
פסוק ב 4
פסוק ג 4
פסוק ו 4
פסוק ח 4
פסוק ט 4
פסוק יא 5
פסוק יג 5
פסוק טו 5
פסוק יח 5
פסוק יט 5
פסוק כ 5
פסוק כא 5
פרק ב 6
פסוק א 6
פסוק ב 6
פסוק ה 6
פסוק ז 6
פסוק ח 6
פסוק ט 7
פסוק יא 7
פסוק יב 7
פסוק יג 7
פסוק יד 7
פסוק טו 7
פסוק יז 7
פסוק כ 7
פסוק כב 8
פסוק כג 8
פרק ג 8
פסוק א 8
פסוק ג 8
פסוק ו 8
פסוק ח 8
פסוק ט 8
פסוק י 8
פסוק יא 9
פסוק יג 9
פסוק טו 9
פסוק טז 9
פסוק יח 9
פרק ד 9
פסוק א 9
פסוק ג 9
פסוק ד 10
פסוק ה 10
פסוק ו 10
פסוק ז 10
פסוק ח 10
פסוק יא 10
פסוק יד 10
פסוק טז 10
פסוק יז 10

פרק א

פסוק א

בשם אל יחזיק ידי וזכרו יעמיד הודי, בפירוש על מגילת רות לאברהם ספרדי. נאום אברהם. בעבור היות דוד שורש מלכות ישראל, נכתב בספרי הקודש יחס דוד.
ויהי בימי שפוט השופטים. יש אומר כי השם שפט השופטים, כי על ידם בא רעב בארץ ישראל. ויש מדקדק שאומר שאיננו שם הפועל כי אם שם, כמו 'חרב שפוט'. ויתכן היות כמשמעו, כי כל פועל עבר או עתיד או פועל, לעולם הם נגזרים משם הפועל כי הוא העיקר.
מ"ם מבית לחם יהודה משמש עצמו ואחר עמו, בעבור כי שם מקום לא יסמך.

פסוק ב

מחלון וכליון. לא ידענו המקרים שהיו על שנקראו כן, כמו ישששכר גם משה. ובדרש אומר שהם יואש ושרף, בעבור שלקחו בנות מואב. (דברי הימים א,ד,כב) ושם כתוב 'אשר בעלו למואב'. והמואביות מותרות לישראל, כי הכתוב לא אסר כי אם עמוני ומואבי שלא יבואו בקהל, ושלא יקחו מבנות ישראל. ובספר עזרא אבאר זה בטוב.
וטעם מבית לחם פעם אחרת, להודיעם שהם אזרחים. ועוד בעבור שאמר 'אפרתים', וזאת המלה פעם הוא ליחס המקום הנקרא אפרת, ופעם אחת ממשפחת אפרים. ואפרת שם אשת כלב בן חצרון, ונקרא המקום על שמה, כמו מצרים. ולא יתכן שיקחה מחלון וכליון אלו הנשים עד שנתגיירו, והעד 'אל עמה ואל אלהיה'.

פסוק ג

ותשאר האשה. לבדה משני ילדיה ומאישה. והזכירה הכתוב, כי כן משפט כאשר יזכיר שני דברים, יאמר על האחרון. או הזכירם בעבור רוב מכאוביה על בניה שהיו בחורים, כי אישה זקן מת.

פסוק ו

ותשב משדה מואב. במחשבת. כמו וילחם ישראל עם בלק.

פסוק ח

עם המתים. הם בניה.

פסוק ט

יתן ה' לכם. בעל.

פסוק יא
העוד לי בנים. רבים מחברינו חשבו כי זאת התשובה על המכחישים, ולא ידעו כי אבותינו העתיקו כי הייבום לאחים מן האב ולא מן האם. רק אמרה להם, אילו היו לי בנים במעי הייתי נותנת אותם לכם תחת המתים, וזאת דרך חיבוב, ולא על דרך ייבום.

פסוק יג
הלהן תשברנה. הנו"ן תחת המ"ם, והפך 'כי מר לי מאד מכם'. והמה באו בית לחם, מלת תשברנה דבוקה עם אות למ"ד או עם מלת אל כמו 'עיני כל אליך ישברו'.
תעגנה. מבנין נפעל ואין לו חבר.
לבלתי היות לאיש. היות כל אחת מהן לאיש כמו ויתלו שניהם על עץ.
אל בנותי. כלומר אל תלכנה עמי.
כי יצאה בי. גזירת השם שיצא מלפניו או שהיתה נמסרת ויצאה בי עד שנראתה.
יד ה'. מכה כי ביד היא בלשון בני אדם דבר הכתוב.
שבה יבמתך. מגזרת יבמה כבר פירשנוה בתורה.
אל עמה ואל אלהיה. לעד שהתגיירו.

פסוק טו
אל תפגעי בי. הטעם פיוס, ולעולם הוא דבוק עם אות בי"ת, כמו ופגעו לי בעפרון. ואין מלה זרה, רק לא אפגע אדם ובמקומה אפרשנה.
עמך עמי. לעולם לא אעזוב תורת ישראל וייחוד השם.

פסוק יח
מתאמצת. מבנין התפעל.

פסוק יט
ותהם. מבנין נפעל מפעלי הכפל.
הזאת נעמי. כי אלימלך ואשתו היו מגדולי ישראל.

פסוק כ
אל תקראנה לי נעמי קראן לי מרא. אע"פ שהוא כתוב באל"ף בא כדרך בעלי הה"א הנעלם בסוף אל"ף. מרא תחת ה"א. וכמוהו כעגלה דשא על דעת ר' יהודה. ולפי דעתי הנועם דבר תענוג, והמר הפך תענוג, והנועם הוא המאכל הוא המתוק.

פסוק כא
מלאה. בנים וממון.

וה' ענה בי. יש אומרים מגזרת לענות מפני, ולפי דעתי שהוא מגזרת לא תענה ברעך, כטעם תחדש עדיך נגדי.
ושדי הרע לי. כמו נגע. וכמוהו 'ובורא רע', או הרע לי על מעלי, או על דרך לשון בני אדם דבר הכתוב והוא הנכון.
ה"א השבה. ה"א הדעת, כמו הנמצא פה.
וטעם ותשב נעמי. פעם אחרת, לדבק הזמן שבאו בתחילת קציר שעורים, בעבור לקוטי רות.

פרק ב

פסוק א
מודע. קרוב ידוע, כמו ומודע לבינה תקרא.
לאישה. מאת אישה והנה הלמ"ד כמו אמרי לי אחי הוא.
בועז. אמרו רבותינו ז"ל שהוא אבצן שהיה שופט את ישראל.

פסוק ב
אחר אשר אמצא חן בעיניו. יש אומרים כי הוי"ו שב אל בועז הנזכר. והטעם אולי יהיה.
ולפי דעתי שהוי"ו שב אל בעל השדה, ואם לא נזכר בעבור ויקר מקרה, וטעמו כן הוקרה.
ה' עמכם. לעזור אתכם בעבור שהם עמלים.
יברכך ה'. שיתן ברכה בקציר.

פסוק ה
למי הנערה הזאת. חשב שהיא אשת איש. אולי שאל את הנער כי ראה לבושה כלבוש ארצה, גם הצורות משתנות בעבור האוויר, ודרך הדרש ידוע.

פסוק ז
ותבא ותעמד. שתתעסק תמיד בצרכה ולא בדבר אחר שלא יחשדנה בעבור יפיה.
זה שבתה הבית מעט. זמן מועט.
שבתה. שישבה.
וטעם בית. כמו סוכה.

פסוק ח
תעבורי. בשורק תחת חולם, כמו ישפוטו הם, והיא מלה זרה, בעבור היותה מלרע. אולי היתה כן בעבור שאיננו במקום מוכרת.
ונו"ן תדבקין - נוסף.

פסוק ט
וצמית. בא בבעלי הה"א בסוף.

פסוק יא
הגד הגד לי. פועל שלא נקרא שם פועלו.
אשר לא ידעת. לדור עמהם.

פסוק יב
משכרתך. כמו מתכונת הלבנים, והוא שם מן הבניין הכבד הנוסף בעבור המ"ם.

פסוק יג
ואנכי לא אהיה. אינני ראויה להיות כאחת שפחותיך.

פסוק יד
בחמץ. בעבור החום.
ותותר. בעבור סוף פסוק כמו זכור מלחמה אל תוסף.
ויצבט. אין לו חבר ופירושו כמו נתינה.

פסוק טו
של תשלו. מגזרת שלל. ויש אומרים כמו שגגה מן על השל.

פסוק יז
ויהי כאיפה שעורים. פעם אחת שאלני אדם, מה טעם באיפה שעורים. אמרתי לו, אין טעם לשאלה הזאת, כי הכתוב ספר מה היה. אז נקלותי בעיניו, ויאמר לי כי יש לו טעם, ואני החרשתי ממנו ולא שאלתיו. והנה בא ביום אחד ואמר לי, כי יש לו טעמים הרבה. האחד שראתה רות בדרך נבואה כי עתיד היה אחד מבניה להעמיד עמוד על שם בעלה, וטעם 'איפה' - צ"ו רמונים שהיו על העמוד, וזה בגימטריא 'איפה', ופירוש 'שעורים' כמו 'שיעורים' כמו 'שער בנפשו'. וטעם אחר, 'ויהי' - שתי מלות, ארמית ועברית. והיא כאשר ראתה שיתלה אבשלום שהוא מבניה, והנה כ"ף עם אל"ף רמז לשנות אבשלום במותו. ואחר כך 'איפה שערים' - לשון רבים, בעבור היותו כבד עליו. וטעם אחר, כי תחילת אות כאיפה עם תחילת שעורים הוא בגמטריא 'ישי' שהוא צדיק גמור. אז שמח וישב לבו בקרבו.

פסוק כ
ברוך ה' אשר לא עזב חסדו. לאות כי עשה חסד בתחילה עם אלימלך ועם בניו כי שופט היה.
החיים. נעמי ורות. מגואלנו הוא. אין הגאולה יבום רק הוא דרך אחרת.

פסוק כב
כי תצאי ללקוט עם נערותיו. ולא עם הנערים שהוא נצב על הקוצרים והקוצרות.
ולא יפגעו בך. אנשים וכמוהו רבים.

פסוק כג
ותשב את חמותה. כמו עם חמותה.

פרק ג

פסוק א
מנוח. כי אין לאשה מנוחה עד שתנשא.
ומלת מודעתנו זרה והתי"ו נוסף.

פסוק ג
וסכת. שמן שיש לו ריח טוב כי כן מנהג גדולי ישראל אנשים ונשים.
ושמת שמלותיך עליך - הטובות שלא היתה קוצרת בהן.
מרגלותיו. כמו רגליו וכן בדניאל. על כן טעה המפרש כי הוא כסת יושם תחת הרגלים,
כמו טעם מראשותיו שיושם תחת הראש.

פסוק ו
צותה. כמו וכעסתה צרתה.

פסוק ח
וילפת. מבנין נפעל, כמו 'ילפתו ארחות דרכם'. והטעם עוות. וכן 'וילפת שמשון'. ואיננו
כמו משוש. והענין שנהפך מצד אל צד.
והנה אשה. יתכן שאמרה לו 'לא תפחד', וקול אשה לעולם מוכר; או היה אור הלבנה
רב וראה אותה שהיתה בלא זקן, גם יוכל להכירה במלבושיה.

פסוק ט
ופרשת. רמז לקחת לו לאשה.
כי גואל אתה. כי כן משפט כל ישראל כי הגידה לה נעמי.

פסוק י
חסדך האחרון מן הראשון. שהיא עשתה חסד עם בעלה כאשר אמרה נעמי, כי רחוק
הוא שוב אל התגיירה.
אם דל ואם עשיר. שהכל אוהבים אותך בעבור יופיך.

פסוק יא
אשת חיל. אפרשנו במשלי.
מ"ם ואמנם נוסף כמ"ם חנם.

פסוק יג
אם יגאלך טוב. יש אומרים כי טוב היה שם הגואל. ואילו היה כן, למה אמר הכתוב במגלה 'סורה שבה פה פלוני אלמוני'? רק טעמו אם יגאלך הגואל, טוב הוא לך שיגאל, כי אדם חשוב הוא.

פסוק טו
וימד שש שעורים. ספר הכתוב מה שנתן לה. ובדרש: ששה צדיקים יעמדו ממנה.

פסוק טז
מי את בתי. יתכן שלא ראתה אותה עד שפתחה לה הדלת להיכנס כמנהג. וקיצר הכתוב לאמר 'אנכי רות אמתך'. וכמוהו 'קראן לו ויאכל לחם', וכתוב 'ויואל משה'. ויאמר רבי יונה המדקדק, כי 'מי' - 'מה'. והטעם 'מה היה לך'. ואמר לי כי כמוהו 'מי שמך' (שופטים יג,יז), כי אין משפט 'מי' שימצא על הענין, כי עם בן אדם. לפי דעתי כי 'שמך' הוא שם עצם, ועל כן 'מי' על הענין.
עשה לה האיש. השבועה.

פסוק יח
איך יפול דבר. בעבור שכל הגזירות באות מן השמים, על כן יפול. ואיננו כן לא נפל דבר אחד מכל דברו.

פרק ד

פסוק א
עלה השער. כן היה מנהג והתורה לעדה.
פלוני אלמוני. יש אומרים שהוא מן 'מופלא', ו'אלמוני' מן 'אלם' שאין לו שם ידוע אצל המדבר.

פסוק ג
חלקת השדה. יתכן שהיה השדה גדול, וחלק ממנו היה לאלימלך.

פסוק ד
ואם לא יגאל. אמר רבי יונה, כי היה ראוי להיותו 'ואם לא תגאל'. וכן 'ובאשת נעורי אל יבגוד'. וזה לא יתכן, כי יבגוד שב אל מלת 'ברוחכם'. וכן פירושו. ואם לא יגאל הגואל אותה, ואני אדע, כי אין גואל קרוב ממך.

פסוק ה
אשת המת קנית. הטעם מזאת המלה 'תקנה', ופועל עבר תחת עתיד. כי האשה יש לה כתובה, גם האם יורשת הנשאר. ונכתב 'קניתי', והטעם 'כן אקנה אני'.

פסוק ו
פן אשחית את נחלתי. היתה לו נחלה רבה. ויש אומרים רמז על אשתו.
גאל לך. הנה נתתי לך רשות, כי אני לא אוכל.

פסוק ז
לפנים. בימים קדמונים שעברו, כמו הפנים שהם הראשונים.
על הגאלה. אם אדם יגאל או יחליף שדה בשדה.
וזאת התעודה. מגזרת עדות על זה היו מעידים, ויש מפרש במלת 'תעודה' - רגילות ומנהג. והראשון הוא הנכון.

פסוק ח
וישלף נעלו. בועז שלף נעלו ונתן אותו לגואל. והנה זה כאשר אמרו חכמינו ז"ל חליפין. והטעם. שקבלת זה הנעל, ונתת תחתיו גאולתך. וטעם נעל, בעבור שהוא נמצא תמיד, ולא יתכן להסיר חלוק או מכנסים, שלא ישאר ערום. ויש אומרים כי הגואל שלף נעלו ונתנו לבועז, והטעם כאשר נתתי לך זה הנעל, כן הגאולה.

פסוק יא
כרחל וכלאה. הקדים ברחל, בעבור שהיתה אשת יעקב בתחלת מחשבתו.
ועשה חיל. כמו עשה לי את החיל הזה, כי אתה לא לקחתה בעבור ממון.

פסוק יד
אשר לא השבית לך גואל. הטעם בעבור שיוקם שם המת על נחלתו.

פסוק טז
ולכלכל. מטעם 'ויכלכל יוסף'. ויש אומרים: כמו 'ומי מכלכל את יום בואו'.

פסוק יז
ילד בן לנעמי. כמו ויהי לה לבן.

אבי דוד. יתכן שישוב אל ישי גם אל עובד, כמו אלהי אבי אברהם ואלהי אבי יצחק, דרך סברא כי נחשון מת במדבר, כי לא יתכן להיות נער והוא בעל דגל ונוסע בתחילה קודם ישראל. ועוד, שהיה הכתוב מזכירו שנכנס בארץ, ולא יהיה נשיא השבט אחר. והנה אין בין שנכנס לארץ עד שנולד דוד רק שס"ו שנה, כי הכתוב אמר ויהי בשמונים שנה וארבע מאות שנה היא השנה הרביעית למלך שלמה. ודוד חי שבעים שנה. וארבעים שנה הלכו בני ישראל במדבר. ואם אמרנו שהיה שלמון כאשר נכנס לארץ בן שנה, הנה הם ארבעה שלמון ובועז ועובד וישי, הנה כל אחד הוליד והוא בן תשעים ואחת שנה. ואם יקום מערער ויאמר כי נחשון היה כאשר יצא ממצרים פחות מעשרים שנה, הנה נחשב שיהיה בן י"ח שנה, ולא נחסר שנות לכת ישראל במדבר. והנה יהיו חמשה, והנה יוליד כל אחד והוא בן שמנים וארבע, וזה נכון בעיני. כי הנה בועז זקן היה, וזה למדנו בעבור שאמר לרות לבלתי לכת אחרי הבחורים, גם ישי זקן היה כאשר הוליד את דוד, כי הוא שמיני לבניו. ויתכן שנקרא עובד, שהולידו זקן, ולא לקח האשה כי אם בעבור כבוד השם. וגם האם עזבה דתה וארץ מולדתה, וחסתה בצל כנף השם, על כן יהיה הבן עובד השם, כי רובי הבנים דומים לאב ולאם, כי הם השורשים.